

”Tillikkavallankumoukselliset”

Alkoholi opiskelijaliikkeen aktivistien poliittisissa elämäkerroissa

Matti Hyvärinen

Kuuluisa märkä sukupolvi sattuu olemaan jokseenkin sama kuin se, joka intoutui 1960- ja 1970-luvulla harrastamaan intohimoisesti politiikkaa. Ei voi puhua kovin pitkään opiskelijaliikkeestä päätyttyä kaljoilla käymiseen, punkkuun tai alkoholismiin uhkaan. Paljon on kirjoitettu alkoholipolitiikasta (merkityksessä policy), paljon vähemmän alkoholin politiikasta (politics). Tässä artikkelissa pyrin hahmottelemaan, millainen osa alkoholilla on haastattelemini opiskelijaliikkeen 36 aktivistin poliittisissa elämäkerroissa. Sen sijaan en puutu siihen, kuinka paljon kukin aktivisti itse tai liikkeen jäsen keskimäärin sattui juomaan.

Haastattelussa ei missään vaiheessa kysytty aktiivisesti puhujan omasta tai toisten alkoholinkäytöstä. Vain yhdessä tapauksessa on täsmennystä pyydettyä kysytty omasta juomisesta. Yksikään haastatelluista ei siis ole saanut tehtäväkseen arvioida tai raportoida alkoholin käyttöään. Tässä mielessä kyse ei ole ollenkaan viinankäytön tutkimisesta. Se, mitä pyydettiin, oli entisten aktivistien poliittinen omaelämäkerta. Poiketen hieman teemahaastattelun perinteestä haastateltaville ei niinkään tarjottu vastattavaksi tai kommentoitavaksi etukäteen valittuja teemoja ja tapahtumia, vaan näidenkin valinta pyrittiin mahdollisimman pitkälti jättämään vastaajien harkintaan. Sen sijaan kysyttiin nykyistä suhdetta politiikkaan, oman aktivoitumisen historiaa, oman osallistumisen huipukohtia ja pettymyksiä, irtaantumista ja lopuksi pyydettiin eri tavoin arvioimaan liikkeen merkitystä omalle elämälle. Ainoat selvät teemat liittyivät vallankumouksen tulkintaan ja Neuvostoliitto-suhteeseen (Hyvärinen 1990a & b).

Miksi ryhdyttiin tällaiseen vaivalloiseen työhön, jonka tuloksena on noin 1 800 sivua hankalasti analysoitavaa aineistoa? Tavoite oli selvä: löytää julkisuuden kulloinkin hyväksymän yhden tarinan rikkomiseksi monia, erilaisia ta-

rinoita samasta kohteesta. Kiireellisin tavoite ei siis ole ollut löytää yhtä ja yleistävää kielioppia kaikkien tarinoitten takaa, vaan lähestyä monoliittiseksi taotun 1970-luvun kuvaa mieluummin hajottamismielellä (vrt. Alasuutari 1989; Apo 1990, 36).

Haastatellut edustavat eri hierarkiatasoja Sosialistisen Opiskelijaliiton (SOL) puheenjohtajista perusosaston aktiiveihin. Viittä helsinkiläistä SOL:n ja Akateemisen Sosialistiseuran (ASS) aktiivia lukuun ottamatta haastatellut ovat toimineet Tampereen yliopistossa. Suurin osa, 27 haastateltua, edustaa opiskelijaliikkeen ydinvirtaukseksi katsottua SOL:a, loput haastatellut ovat olleet liberaaleja (1), keskustalaisia (1), sosialidemokraatteja (4) ja SKDL:n enemmistöläisiä (3). Osa haastatelluista ehti kuulua useampaan ryhmään. Naisia haastatelluista oli 12. Kertojien ikä vaihteli 31 ja 50 vuoden välillä. Taustaerojen — sukupuolieroja lukuun ottamatta — ei sen kummemmin uskottu jäsentävän tarinoiden luokittelua mutta näkökulmien vaihtelu haluttiin taata. Haastateltujen valinnassa saatoinkin käyttää omaa asiantuntemustani, toisten ex-aktivistien suosituksia ja haastateltavien itsensä antamia vinkkejä sekä SOL:n perusosastojen tapaa valita itselleen vaaleissa pääehdokkaita. Haastateltujen avulla oli mahdollista löytää toisia sellaisia, jotka ”suhtautuvat eri tavalla” 70-lukuun.

Lähtökohtana on Jerome Brunerin (1987) tunnettu ajatus siitä, että kertomukset omasta elämästä ovat konstruktioita ja sellaisina konstruivat elämää myös eteenpäin. Alkoholi, joka esiintyy kertomuksessa, on osa nykyistä identiteettiä, ja tässä erityisesti poliittista identiteettiä. Kertomusten tulkinta kulttuurituotteina ei kuitenkaan merkitse yksiselitteisesti sitä, että ne eivät kertoisi jotain olennaista myös menneestä. Haastateltuja käytetään legitimiin poliittisen historian yhtenä aineistomuotona. Niiden

analyysi kertomuksina ja kulttuurituotteina voidaan nähdä tällöin yhtenä lähdekriittisenä operaationa.

"Otatko yhden oluen?"

Lähtökohtana oli siis alkoholimainintojen poiminta aineistosta. Mutta milloin puhutaan alkoholista? Mukaan hyväksyttiin ravintolat ja niiden nimillä pelaaminen, mutta ei sen sijaan viitteitä ravintolatyöhön tai vaikkapa Tiiliholvin talouden hoitoon. Sellaiset juomisella ladatut eufemismit kuten "nuorisolle tyypillinen juhannusjuhlinta" taas hylättiin, koska juomista ei nimenomaan mainittu. Yksikkö, alkoholimaininta, on puolestaan pitkälti riippuvainen valitusta luokittelustrategiasta. Sivun mittainen kertomus voi yhdessä tapauksessa olla maininta, toisessa tapauksessa samanlaajuinen kertomus voi jakautua funktioittensa erilaisuuden vuoksi useaksi maininnaksi. Yksiköiden määrä muuttui siten lievästi työn edetessä. Haastattelutilanteeseen liittyvät kommentit tyyliin "Otatko yhden oluen" jätettiin tämän analyysin ulkopuolelle.

Lähtökohtana oli lopulta 185 alkoholimainintaa (Mäkelä 1990, 57). Kun haastatteluja oli yhteensä 36, puuttuivat maininnat kokonaan viidestä haastattelusta. Yksi näistä haastatteluista päättyi siihen, että nautimme haastateltavan kanssa pullon punaviiniä. Kovin vahvaa yhteyttä mainintojen ja alkoholinkäytön väliltä ei siis kannata lähteä etsimään. Kiinnostavaa sen sijaan on, että kaikki vaikenijat olivat miehiä. Haastattelun aikaan he olivat aktiivisesti tekemisissä joko puolueltoiminnan tai tutkimuksen kanssa. Vaikeneminen voi siten viitata kertomuksen yleisyystasoon eli tilannekuvausten vähäisyyteen. Tätä tulkintaa voi tukea lukemalla joukkoon kertojan, jonka ainoa maininta oli hyväksyvä metafora: "— — opiskelijaelämä oli aika kuohuvaa ja monennäköistä sekavaa punkkia, semmosta ja tämmöstä" (M 6). "Punkku" voi toimia nostalgisena metaforana, vaikka juomisesta ei puhutakaan.

Aineiston luokittelussa voi — semiotiikan käsitteitä vapaasti muokaten — edetä lähinnä kahteen eri suuntaan: syntagmaattiseen ja paradigmaattiseen (Tarasti 1979, 139). "Syntagmaattisella" eli ajallisella luokituksella tarkoitan yk-

sinkertaisesti sitä, mihin poliittisen kertomuksen vaiheeseen alkoholi liittyy. Luokitus pohjautuu koko tutkimusta jäsentäviin vaiheisiin: 1) Kääntymys ("Miten minusta tuli x?"), 2) liikeura, 3) irtaantuminen (opiskelijaliikkeestä, ei välttämättä senaikaisesta poliittisesta kannasta), 4) nykyisyys ja 5) arviointi. Viimeinen luokka voi kuulostaa epä johdonmukaiselta, ikään kuin siinä olisi luovuttu ajallisesta jäsennyksestä. Kysymykset "katumisesta", "kaipaamisesta" ja elämän "avautumisesta" ovat kuitenkin vahvasti aikasidonnaisia. Jos kaipaa nykyhetkeen 70-luvun seurallisuutta, vaikkapa juomaseuroja, tämä toive sisältää viittauksia kahteen eri aikaan, ajan potentiaalisuuteen. Luokitus ei ole täysin yksiselitteinen, koska haastattelut eivät etene yksiviivaisen kronologisesti. Kontekstia kaventamalla tai laajentamalla maininnan paikka saattaa vaihdella.

Christoffer Tigerstedtin tavoin on helppo havaita, miten ratkaiseva ero vallitsee omasta ja toisten juomisesta puhuttaessa (Tigerstedt 1990, 103). Joissakin tapauksissa alkoholi esiintyy palautumatta tähän jakoon: jonkun väitetään juoneen, jollekin tarjotaan alkoholia tai alkoholi esiintyy yksinomaan metaforana. "Kuka juo" -kysymykseen vastattaessa kertojan sukupuoli oletettiin kiinnostavaksi erottelijaksi. Kysymykseen vastaaminen ei tietenkään tuota tulokseen alkoholin mainitsemisen eri paradigmoja, vaan valmistele materiaalia niiden haeskeluun (vrt. Apo 1990, 72—72). Tiivistelmänä saadaan taulukko 1.

Kuten tunnettua, taulukon lukujen luotettavuutta ei kvalitatiivisessa tutkimuksessa tohdi lähteä arvailemaan. Luvut kiinnostavat vain sikäli, kuin ne antavat aineksia tulkinnan pohjaksi. Aineiston keruun ja poiminnan jälkeenkin sukupuolieron jyrkkyys puhetavoissa näyttää yllättävältä. Taulukko 1 vihjaa vahvasti siihen, että opiskelijaliike ja 70-luku merkitsevät eri osalistujille hyvinkin eri asioita. Vielä 1980-luvulla julkaistuissa ja kriittisiksikin tarkoitetuissa analyyseissä käytetty me-retoriikka vaikuttaa alkuunsa katteettomalta (ks. esim. Hyvärinen 1985).

Erot voidaan tiivistää toteamukseen: naiset puhuvat mieluummin toisten juomisesta, miehet taas omastaan. Mainintojen kokonaismäärissä ei ole havaittavaa eroa, kun muistetaan

Taulukko 1. Alkoholimaininnat elämänvaiheen ja juojan mukaan, 1km

juoja		kääntymys	liikeura	elämänvaihe irtaantuminen	nykyisyys	arviointi	yhteensä
minä	N		12	3	1	4	20
	M	15	44	11	11	8	89
toinen	N	4	18	10	2	5	39
	M	8	13	5	1	1	28
muu käyttö	N	1	1		1	2	5
	M		4				4
yhteensä		28	92	29	16	20	185

N = naiset, 12 haastateltua.

M = miehet, 24 haastateltua, joista maininnat keskittyivät 19 miehelle.

haastateltujen lukumäärä. Erityisen silmiinpistävää on, että yksikään nainen ei viittaa omaan juomiseensa kertomuksessaan ”Miten minusta tuli radikaali”. Naiset eivät siis korosta alkoholinkäyttöä oman liikkeeseen tulonsa osana.

Eroja voidaan tietysti vähätellä viittaamalla yleisiin kulttuurisiin koodeihin, jotka Suomesa säätelevät miesten ja naisten tapaa puhua juomisestaan. Erot ovat kuitenkin kiinnostavia, koska puheena on sivistyneistöpolvi, jonka poliittisen sosialisatian julki lausuttuna lähtökohdana on ollut tasa-arvo. Erot ovat kiinnostavia myös siksi, että 70-lukua ja eritoten taistolaisuutta on totuttu pitämään vahvasti yhdenmukaistavina ilmiöinä. Jos hyväksytään se, että nämä erot ovat ”aivan normaaleja”, jää jäljelle kiinnostava jatkokysymys: mitä *poliittisia* seureauuksia tällä suhtautumistavan erolla on?

Mutta olisiko miesten helpompi keskustella keskenään juomisestaan, eli ratkaiseeko haastattelijan sukupuoli? Keskenään naiset puhuivat juomisestaan todennäköisesti varsin eri tavoin. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin hyvin koulutettuja, miesten maailmassa toimimaan oppineita ja tunsivat hyvin ”haastattelun” ja ”tutkimuksen” instituutiot. Puhe on siis yhden lajin julkista puhetta ja sellaisenaan merkityksellistä (vrt. Mäkelä 1990).

Radikaali viina

On varmaan syytä aluksi kurkistaa naisilta kiellettyyn ruutun: miesten kertomuksiin kääntymyksestään. Monta teemaa yhtyy seuraavassa katkelmassa:

Siihen sisälty mulla sekä ihan tällasta poliittista juttua että hirvittävän ahnetta elämän haistelua tai osallisuutta myöskin semmisiin vanhempiin porukoihin. Mä muistan aina että mä pääsin viistoistavuotiaana Vanhalle sisälle, en suinkaan sen takia että mä olisin ollut vanhan näkönen vaan sillon kun portsari oli käymässä kusella tai meni sisälle — — ja kun tarjoilijat ei enää kyselly ikää niin sai olla siellä [naureskelua] — — (M 2).

Seikkailijan oveluus ja vanhempien seuraan etsiytyminen yhtyvät poliittisen elämän haisteluun. Seikkailulla voi olla reippaitakin piirteitä, ainakin silloin kun käsitellään porukalla Tšekkoslovakian miehityksen merkitystä:

— — vaikka mä muistankin että ne keskustelut oli kauheen tulisia ja kun me kapakassa keskusteltiin niin meidät heitettiin monesti ulos kun me riitaannuttiin ja metelöitiin niin kovasti ja pahimmillaan kaadettiin pöytiä ja tällasta. En mä usko että meidän argumentit oli kovin syvällisiä [naurua] kuitenkaan — — (M 3).

Alkoholin, mukavan seuran ja radikaalin meiningin yhtyminen onnistui hyvin Teiniliiton seminaareissa. Kiinnostavaa on, mitä niistä muistetaan:

Ja en mä kyllä muista, että mitään teemoja niissä ois varsinaisesti ollu. Ei oo kyllä jääny yhtään mieleen. Järjestötoimintaa kai opetettiin jonkun verran. Sitten joi-takin solidaarisuusteemoja saatto olla. Mutta niissä oli kuitenkin kivaa. Meillä oli viinipullot yleensä mukana, niissä rypättiin hirveesti. Oli uusia ihmisiä ja väittelyjä (M 8).

Tästä teemojen yhdistelmästä ei ole kuin askel siihen, että vapaa olut ja juomaseura toimitkin tarkoituksella liikkeeseen rekrytoimisen välineenä:

Niissä oli tuttuja, se oli semmonen tietty jengi, joka rupes käymään siellä säännöllisesti. Sitten siellä myytiin olutta [naurua], se oli alaikäiselle sitä kaljaa markan pullo. Se oli kanssa yks syy (M 8).

— — näissä tavallaan näiden poliittisten opiskelijajärjestöjen organisoimissa tapahtumissa, jotka merkittävältä osalta sisäls oluen juontia myöskin silloin joskus 67. Olutta alko olla saatavilla, mutta ei vielä ihan meidän ikäisille ois ollu virallisesti saatavilla. Mutta me osallistuttiin niihin tilaisuuksiin joskus aina (M 11).

Ne oli erittäin tehokkaat sosiaalitamiskoneistot, ainejärjestöt ja tollaset. Vapaa doka, kun kotoo poissa kaikki osakunnat ja ainejärjestöjen kaljatilaisuudet. Tapas hirveesti uusia ihmisiä (M 36).

Yleisilmeeltään tämän lohkon maininnat ovat hilpeän seurallisia. Varjot eivät vielä ole syviä. Moitittavaa oli lähinnä se, että nuorisopiirin toiminta oli pahimmillaan lähes pelkästään oluen juomista (M 9). Seikkailusta voi seurata, että koulu jää kesken (M 9).

Kuva syventyy, kun mukaan otetaan miesten kääntymyskertomusten maininnat toisten juomisesta. Näistä osa kuuluu puhtaasti edelliseen ryhmään, ja viinalla tuntuu olevan Vladimir Proppin (1988) ihmesatujen maagisen objektin luonne:

— — ei Orimattilassa ollut mitään Teiniliittoa, ei Orimattilassa ollut mitään kaisakorhosia tai mitään semmosta juttua — — sen sijaan siellä oli paavomäkitset jotka teki omia votkajapuolukkamehujaan kapakassa ja jutteli asioista ja maanviljelijän pojat tuli ja oli hirveän radikaaleja ja oli Kekkosen takana — — (M 1).

— — ja vietin aikaani Tricontin tiloissa. Siellä katselin pikkupoikana miten vähän vanhemmat kokoontu ja joi punaviiniäkin. Siihen sisälty mulla sekä ihan tällasta poliittista juttua että hirvittävän ahnetta elämän haistelua tai osallisuutta myöskin semmisiin vanhempiin porukoihin (M 2).

Tietenkin mukaan tulee kriittisiäkin sävyjä, koska puhutaan toisten juomisesta. Ainejärjestössä ei ole sopivaa, että johtajat seikkailevat ”Kiinan suurlähetystön viinakutsuilla” (M 5) eivätkä rakenna etujärjestöä. Julkisuudessa nähty entinen aktivisti taas oli nuoruudessaan ”deekiksellä ja liikkeessä ollessaan alko näyttää terveemmältä” (M 2). Varjot ja neutraalit kommentit eivät muuta nuoruuden optimistista yleiskuvaa, joka saa osittain samoja sävyjä kuin Kimmo Rantilän (1990) analysoimat olutmainokset. Itsenäistyminen, kasvu, sosiaalinen ja poliittinen hyväksyminen liittyvät yhteen viinankäytön kanssa.

Holtittomat miehet

Naisilla tätä olutmainosten paradigmaa ei esiinny. Kääntymyskauden maininnat nousevat pimeimmästä varjosta.

— — en käyny yhdessäkään poliittisessa tilaisuudessa paitsi kävin sitten tässä Särössä, joka oli tällamönen ajattelukerho. — — Ja osaltaan niitäkin ihmisiä, pienenä tytönä pelkäsin, koska ne oli aika rähjäsiä jo ihmisinä. Siis nehan oli tällamösen räjähtämisen partaalla olevia tyyppejä. — — Siellä oli joku taidemaalari Wirkkunen, joka kuolikin sitten alkoholismiin. Ihan tällamösiä, jotka vaikutti minuun sillä tavalla, että pelkäsin puolinaisesti sitä seuruetta (N 12).

— — mutta mulla oli semmonen koti, että isä oli pahasti alkoholisti ja hänellä oli varsin katastrofaalisia ne — — ja tuota, hän teki siinä sitten, mä olin varmaan kuudennella luokalla oppikoulussa, hän teki sitten itsemurhan — — (N 16).

Kaikki naisten kääntymyskauteen liittyvät maininnat sisältävät kokonaisuuden alkoholi—vaikeudet—kuolema. Paitsi hilpeän herooiset, myös neutraalit kuvaukset puuttuvat tältä ajalta kokonaan. Mutta mainintoja ja haastateltavia oli lopulta kovin vähän. Voidaanko tätä kääntymyskaudelta saatua kuvaa tukea tai täydentää naisten kuvauksilla aktivismin aikaisesta alkoholinkäytöstä?

Vasta tällä kohtaa kertomusta tulevat mukaan kuvaukset, joissa naiset itsekin osallistuvat juomiseen. On odotettua, ettei *holtittomuus*-paradigma hallitse kuvauksia omasta juomisesta. Toisten juomisesta puhuttaessa äänensävy on edelleen kiistattoman kriittinen: vastuuttomuus, pelottavuus ja yleinen holtittomuus hallitsevat tätä ryhmää (vain kolme mainintaa poikkeaa tästä mallista). Kun juominen veti nuoria miehiä mukaan, saattoi sama harrastus vieroittaa naisia järjestöistä 60-luvun puolella:

Ensinnäkään mä en käyny niissä sen takia, että se porukka oli semmosta, että ne kokoontu jossain civiskellarissa ja ryyppäs ittesä ihan tukkoon. Ja ne oli kyllä, voi sanoa, niin räsystä se koko niiden elämäntapa, niin mä en voinu mitenkään kuvitella, että mä sitoudun niihin sillä tavalla, että mä oisin niissä kokouksissa läsnä (N 12).

Mutta tietysti noi, jotka oli tottunu, jotka aikoinaan on palkkatyössä olleet ja tavallaan sen työläiskulttuurin omaksuneet niin, niillähän kuulu se viinankäyttö kuvaan mukaan. Mä en siitä puolesta oo niinku koskaan kauheesti mukaan tempautunu. Aina vähän kattellu nenänvarttani pitkin sitä kaljankittaamista. Mutta kyllä siihen aikaan Peltolammin opiskelija-asuntolassa aina jonkun vaatehuo-

neessa kiljupönttö käymässä oli. Pienillä rahoilla täyty ryy-pätä (N 8).

Kiinnostavaa on, että tällä kohtaa tulevat mu-kaan arvioinnit liikkeen ja järjestöjen politiikas-ta. Alkoholinkäyttö alkaa erotella eri ryhmiä. Miesten kertomusten vakaumus ”juominen on radikaalia, vapauttavaa ja sosiaalista” tulee suo-raan sanoen pilkatuksi. Juomisen radikaalisuus kyseenalaistetaan kuvauksessa Vanhan valtauks-esta:

Ja mä tiesin, että ne ihmiset oli, kun se oli semmosta hyvin liberaalista ja anarkistista se puuha, että oli koko yö ryyppätty ja tota laulettu, että ihmiset oli niin poikki. Siis se — — semmonen kaljamahainen järjestysmieškaarti — — nää suomalaiset kaljamahaiset järjestysmiehet, ei-hän niillä ollu voimaa missään.

Koska eihän ne ihmiset — — nää kaljamahaset toverit, eihän ne jaksanu, kun ne ei ollu nukkunu yhtään, ne ei ollu vuorokauteen nukkuneet. Eihän ne jaksaneet enää pi-tää sitä käsissään. Se radikalisoimismahdollisuus kaatu sii-hen, siis tähän yleiseen kurittomuuteen ja anarkiaan, jol-loin myös minä olin päättämässä, että se päätty siihen (N 30).

Viina onkin nyt se, joka estää radikaalin toi-minnan jatkamisen. Viina on se, joka estää seikkailun jatkumisen. Vain sosiaalisuus ja hauskan pitäminen yhdessä ovat jääneet jäljelle alkupe-räisestä mieskertomuksesta. Toverit rakastavat yli yön jatkuvaa juomista ja puhumista (ks. tästä Rentola 1990, Alpo Halosen ja Aku Alasen koh-taaminen). Edellä ei suoraan — muuten kuin järjestysmiesten osalta — viitattu juojien suku-puoleen. Seuraavassa tapauksessa tästä on ni-menomaan kyse. Sukupuoli, käsitys politiikas-ta (jota voisi kuvata huuhaa-vallankumouksel-lisuutena) ja ravintolassa istuminen kiteytyvät yhteen moneen kertaan ja painokkaasti toiste-tun metaforan (oikeammin metonyymisellä) ta-solla:

— — mulla ei siltikään ole mitään sellaista ollu et mä oisin johonkin yli-ihmisten puolueeseen tai liikenteeseen kuulunut, luullut kuuluvani. Kyllä mä sillä tavalla realistis-tisesti niistä tillikkavallankumouksellisista lähtien olen tä-hän liikenteeseen suhtautunut että ei mulla ole sillä tavoin niin kauheen suuria illuusioita koskaan romahtanut (N 4).

Sosiaalisuudesta on tullut miesten keskinäistä puhetta, radikaalisuudesta ylevälentoista juttua kaljalsin äärellä ja seikkailusta moraaliltaan vä-hän arveluttavaa järjestöaseman käyttöä nais-ten metsästyksessä. Ongelmaa voisi vähätellä

ajattelemalla, että tässä on selvästi kyse myö-häisemmän naisliikkeen tuottamasta jälkiviisau-desta. Vähättely ei toimi, koska tutkimus ana-lysoi juuri nyt olemassa olevan jälkiviisauden eli kertomuksen rakennetta. Selityksen kannal-ta on harmillista sekin, että käsite näyttää ole-van aikalaistuotetta:

— — mä oon joskus kelannu noita omii muistiinpano-jani läpitte ja kattonu niitä kaikennäkösiä kirjoituksia til-likkavallankumouksellisista noilta ajoilta kun mä olin mel-ko suivaantunu niihin (N 4).

Metafora on tärkeä puhujan tarinalle ja hä-nen poliittiselle minäkuvalleen. Kritiikin koh-teena ei ole vain jokin erityinen ahkerasti Tilli-kassa istuva miesporukka. Kyse on enemmän miehisen puhevallankumouksellisuuden kritii-kistä: Tillikka vain on tämän puheen erityinen foruumi ja miehinen pyhäkkö. Puhujaa kiinnos-tivat kansainväliset asiat ja työelämän tutkimi-nen, eivät niinkään SOL:n seminaarit tai orga-nisaatio. ”Tillikkavallankumouksellisuuden” metafora irrottaa puhujansa syvemmistä siteis-tä SOL:n projektiin ja sitoo identiteetin ”liik-keen” vakavammaksi ymmärrettyyn osaan.

Aktivismiin kaudella mukaan tulevat myös kertomukset naisten omasta juomisesta, omas-ta ravintolaan menosta. Mutta kuvaukset omas-takin alkoholin harrastuksesta sisältävät samo-ja tai samansuuntaisia erotteluja:

— — ykskaks ruvettiinkin tapaamaan toisiamme sillai, että ostettiin punaviiniä, patonkia, hyviä juustoja, hedel-miä. Käyttäydyttiin sillai urbaanin kultivoidusti ja tuli tam-mösii muotoja siihen seurusteluun. Että tavallaan se Til-likassa kaljalsin ääressä röhkeminen muuttu semmoseks tyylikkään mannermaiseks tämmöseks — — (N 24).

Ehkä tapahtumahetkellä ei vielä puhuttu ”mannermaisuudesta”, mutta erot ovat kiinnos-tavia. Seikkailevan oluen juonnin kääntäminen ”kaljalsin ääressä röhkimiseksi” sisältää jo pohdintoja tulevaisuudesta, ehkäpä viitteitä uu-delle keskiluokalle soveliaammasta juomakult-tuurista. Puhuja ajattelee, että tällä kohtaa tapahtui jakoa ”yhteiskunnassa menestyjiin” ja menestymättömiin. Edellä ulkoa esitetty kritiik-ki esitetään nyt kokijan näkökulmasta:

— — kyllä mä muistan esim. sen, että kun rupes inhot-tamaan se, kun porukat istu kaljalla, sit mentiin jonkun

kämpille jatkoille, istuttiin kolmeen neljään asti, juotiin kaljaa, viiniä, höpötettiin suuria maailmanvallankumouksen asioita, joka oli pelkkää semmosta laskuhumalaista höpötystä ja sit se oli semmonen, joka rupes tympäsee. Semmonen rauhallinen, ihana kotielämä rupes tuntuu suurenmoiselta vaihtoehdolta.

Ja selvästi se porukka jengiyty, oli se jengi, joka harasti tätä Tillikassa istumista ja jatkoille menemistä ja opiskelut viivästy ja viivästy ja ei tapahtu mitään, niillä ei ollut kiinteitä parisuhteita vaan siinä seurusteltiin vähän aikaa jonkun kanssa ja sitten jonkun toisen kanssa —. Ja sitten oli selvästi tää porukka, joka rupes tätä pesää rakentamaan ja perhettä pystyttämään ja elää niinku tämmöstä kotileikkiä (N 24).

David Silvermanin (1988, 259) terve varoitus kannattaa pitää mielessä, eli näkemystä ”menestyjien” ja ”menestymättömien” jaosta ei kannata ottaa sellaisenaan ilmiön selityksenä. Toisaalta jako ei ole kertomuksessa idealisoitu: toiset alkoivat elää ”kotileikkiä”. Kertojan oma, jo hajonnut avioliitto oli perustunut tällaiseen ongelmalliseksi koettuun ”kotileikkiin”. Erottelujen kannalta on kiinnostavaa, että ”maailmanvallankumous” kytkeytyy nyt laskuhumalaan ja ”höpötykseen”. Puhuja ei tässäkään tapauksessa kuulu 1970-luvun kiihkeisiin kriitikoihin, vaan haluaa korostaa sen hauskuutta ja vapauttavuutta omassa elämässään.

Kiinnostavaa näissä monissa lausumissa on se, että naisten kriittinen puhe ei kohdistu vain *joihinkin* miehiin, *joihinkin* ihmisiin, vaan alkoholi häiritsee yleisemminkin näiden naisten osallistumista toimintaan tai he yhdistävät alkoholinkäytön tavan poliittiseen projektiin laajemminkin. Vain kerran mies puhuu samaan sävyyn (M 25). Haastateltu kuvaa, kuinka ajan henkeen ja keskioluen vapautumiseen liittyy lähes pakko juoda kaljaa ja polttaa tupakkaa.

Naisten puhe omasta juomisestaan ei tietenkään keskity tähän holtittomuus-paradigmaan. Mutta ensin kannattaa tarkastella niitä tapoja, joilla miehet kuvaavat omaa ja toisten juomista. Jo näkökulmaero on huima: miehet ovat kaiken kaikkiaan selvästi kiinnostuneempia omasta kuin toisten juomisesta. Ja kun puhutaan toisten juomisesta aktiivikaudella, vain kerran tulee esiin juojan (miehen) holtittomuus ja tarve auttaa häntä (M 34). Aivan yhtä lailla esiintyy yksi maininta *oman* juomisen ”holtittomuudesta” ja siihen liittyneistä naisongelmista. Ongelmat olivat kuitenkin pääosin toisaalla, kuten olivat ratkaisutkin.

Me lannistumattomat

Parhaan aktivismin kauden juomiskuvauksia on hankala luokitella yksiselitteisesti toisensa pois sulkeviin luokkiin. Syynä on neljän toisistaan poikkeavan maailman liukuva sulautumisen: poliittinen tila, sosiaalisuus, juominen ja yksilön toiminta vuoroon erkanevat, vuoroon tiivistyvät yhdessä ja samassa kuvassa. Pelkistyneimmissä tapauksissa vain mainitaan, että jokin keskustelu tapahtui siinä ja siinä ravintolassa.

Kiinnostavin ryhmä on kuitenkin se, jossa uudessa muodossa jatketaan kääntymysvaiheen seikkailu-paradigmaa. Nyt asetelma on kuitenkin toinen, kun poliittinen sitoutuminen on jo tapahtunut. *Me lannistumattomat* -paradigmasa juova tai juomista tarkkaileva yksilö samastuu juomaseuran sosiaalisuuteen ja vastustaa järjestön johdon tai vanhan puolueväen puritanismia tai muuta politiikkaa. Juova yhteisö on edelleenkin vapauden ja itsensä toteuttamisen asialla. Tämän kriittisenä kääntöpuolena esiintyy *politiikan paino* -paradigma, jossa vain todetaan politiikan syövän kaiken muun sosiaalisuuden alueen. Tällöinkin suhde vapauteen ja omaan seikkailuun tulee pohdittavaksi alkoholin yhteydessä.

Juuri taistolaisuuden kohdalla järjestäytymisen ja suhteen syntyminen SKP:n vähemmistöläiseen puoliskoon merkitsivät myös juomakulttuurin eräänlaista uudelleenarviointia:

Se [tuttu nuori] imettiin mukaan tähän puoluehomaan. Se meni jotenkin silleen, että se keskusteluyhteys tavallaan loppu siitä. Olihan se tietenkin semmonen, että kyllä se puhui, mutta siitä tuli paljon totisempi siinä vaiheessa. Se ei enää hyväksynyt sellaisia asioita, mitä oli aikasemmin tehty eli ryypäty [naurua]. Se oli hirveän puritaaninen, että ryypäminen on kielletty jossakin Sosialistisklubilla. Se meni vähän päähän. Onks tää nyt tarpeellista, että kuitenkin sitä halus ottaa enemmän irti elämästä (M 8).

Toisessa yhteydessä kerrotaan, millaisen kiusallisen puhuttelun ”toverin” juominen aiheutti nuorisopiirin seminaarissa (M 2). Koko tilanteen kaksinaisuudelle on ominaista, että sama puhuja voi hyvin ottaa vastakkaisiakin rooleja, olla puritaani tai seikkailija. Juuri perustettuun TYMR:n (Tampereen yliopiston marxilaiset ryhmät) ryhmään ei voinut aina päästä jä-

seneksi, jos joi liikaa. Muutoinkin juominen as-
karrutti:

Meillähän oli tää mejän jengi, — — niin sillehän mä
joskus kirjotin paimenkirjeitä tästä, että pitäis olla aktii-
vinen eikä juua kaljaa eikä pelata korttia. Tai muistutin
aina siitä yhestä Lenin-laulusta Kun hän siirtyy tositaiste-
luun luota sakkilaudan, tai miten siinä nyt olikaan. Että
jotain tällasta pitäis tehdä (M 5).

Näyttää siis siltä, että suurten ja vakavien po-
liittisten tehtävien näkeminen tahtoo omassakin
piirissä synnyttää painetta rajoittaa kaljan juon-
nin kaltaisia ”turhia” toimia. Turhuudesta
huolimatta kaljalla olo luo toisenlaisen tilan, so-
siaalisen ja solidaarisen tilan järjestön töykeää
johtoa vastaan:

Ne palautteet tuli sitten aina tuollasissa epävirallisissa
puitteissa, Tillikassa tai jossain ohikulkiessa. Jotkut kiit-
teli mun puhetta jossain TYMR:n vuosikokouksessa, jos-
sa olin puhunu henkilösuhteista, jossa siten myöhemmin
esim. Hyvärinen meni pönttöön ja sano, että ei näistä pi-
täs täällä puhua, on täällä tärkeempiäkin asioita (M 4).

Joka tapauksessa miehin seikkailu uhkaa
jatkuvasti jäädä järjestötehtävien ja jo sisäis-
tetyin velvollisuudentunnon alle. Tällöinkin juo-
minen voi tarjota helpotuksen, paluutien oma-
toimisuuteen:

Ainoo välipiikki oli vetää kaljaa päähän ja vetääkin ai-
ka lailla. En korosta sitä muussa mielessä kuin että kun
— — lehtee oli varsinkin viimeisenä päivänä tekemässä ihan
yötä myöten, mut normaalipäivänä oli joko lehtee teke-
mässä tai jossakin kokouksessa tai muualla sit yheksän
kymmenen nurkilla jonka jälkeen lähti sit Tillikkaan ja
sit siinä vaiheessa sitä vasta, silloin mä vasta aloin juoda
kahvia ekaa kertaa elämässäni ja aloin juoda enemmän
kaljaa. Molempia sit suunnattomat määrät päivittäin. Kos-
ka kalja oli ainoo tapa pikkasen niinku rauhoittaa sitä jän-
nittyneisyyttä, laukasta pois sitä juttua puskemassa pääl-
le muuten (M 2).

Yksityisesti olen kuullut naisenkin kertoma-
na tästä strategiasta välttää liiallisia järjestöteh-
täviä. Haastatteluissa tämänsuuntaista pohdin-
taa esiintyi vain miehillä. Juominen voi olla yk-
silöllisen seikkailijan pelastus, mutta samalla se
voi olla oman sosiaalisuuden pelastus. Sosiaa-
lisuuden ja autonomian säilyminen on myös ta-
keena siitä, että poliittinen projekti on nimen-
omaan oma eikä puolueen veteraanien projek-
ti. Yksi 1970-luvun SOL:n keskeisistä rakenta-
jista korostaa tätä autonomiaa:

Mutta samaan aikaan kyllä makujen erilaisuus oli aika
suuri, eikä sitä pahemmin voitu eikä haluttukaan supis-
taa. Ja sitten esim. bilekulttuuri, kun opiskelijakulttuu-
riinhan kuuluu aina bileet ja dokaaminen, niin kyllä ne
jatko tämmöstä emansipatorista linjaa ja siis tämmöstä
hauskanpidon linjaa ja hedonististakin. Ja karnevaaliakin
parhaimmillaan. Että ei niihin tehonnu, eikä niihin yri-
tettykään mitään suurempaa työväenhenkisyttä (M 36).

Konteksti on selvä: oma poliittinen projekti
liittyy omaan ja vapaaseen dokaamisalueeseen.
Tätä ei kuitenkaan pitäisi mennä tulkitsemaan
niin pitkälle, että bileet ja juomakulttuuri oli-
sivat muodostaneet kokonaan toisen todellisuu-
den, toisen julkisuuden SOL:n piirissä (Silvo-
nen 1990). Vaikka perinteisten työväenjärjestö-
jen puritanismi olisikin enimmiltään torjuttu ja
oma olutta, vapautta ja seikkailua -paradigma
kyetty säilyttämään, oli oma poliittinen projekti
silti erittäin läpäisykykyinen. Lyhyesti sanoen:
juodessa puhuttiin politiikkaa:

Se oli hyvin poliittinen ilmapiiri. Kun mentiin kapak-
kaan, niin ei me koskaan puhuttu naisista tai autosta tai
urheilusta tai muusta. Politiikkaa, politiikkaa (M 9).

— — mitä tavattiin ihmisiä ja pienemmissä, isommilla
porukoilla aina jonkun kotona istuttiin ja kuunneltiin mu-
siikkia tai juotiin viiniä jne., niin kyllähän ne keskuste-
lut, joita käytiin, niin keskusteltiin politiikasta, maailman
tapahtumista ja tämmösistä asioista hirveen viisaasti var-
maan, mutta eihän me koskaan juteltu siitä, että mitä ke-
nellekin kuuluu ja miltä kestäkin tuntuu ja ottaaks päähän
ja — — että ne oli kauheen persoonattomia ne kes-
kustelut (N 24).

Ensimmäisen lainauksen ”me” eli ne, jotka
eivät keskustele naisista, näyttävät vahvasti mie-
hiltä. Naisen muotoilemana ongelma liittyy suh-
teiden persoonattomuuteen ja tuntemusten si-
vuuttamiseen. Juomistilanteiden ”Arbeit, Ar-
beit, Arbeit” -painotus (M 21) tylsisti suhdetta
juomiseen ja naisiin. Toimittaja kokee ravinto-
laan menon myös rasitukseksi, koska ”siellähän
sait päivän sanaa selittää koko ajan — —” (M
19). Koko päivä kokouksissa ja illalla samat asiat
Tillikassa, siinä rasituksen huipun tiivistelmä (M
5). Muutamassa miesten kertomuksessa joku
toinen edustaa seikkailevaa rentoa juomista, jos-
sa järjestöjen paine (M 21) tai sosialismin ihai-
lu saa jäädä alakynteen (M 5).

Juoma, ystävyys, sollilaisuus

Suurin osa oman juomisen kuvauksista sijoit-

tuu sille alueelle, jolla oma toiminta, sosiaalisuus ja politiikka sovittuvat yhteen juuri juomismiljöössä. Tämän *sosiaalisuus*-paradigman sisällä naiset alkavat puhua myönteisesti juomisesta ja ravintoloista:

Tampereella mun mielestä säily semmonen realistinen käsitys elämänmenosta paljon paremmin. Se on niin pieni kaupunki, että kaikenmaailman radikaalit mahtu Tillikkaan (N 14).

— — Ja sit mä lähdin kaupunkiin ja mun oli pakko mennä Tillikkaan, koska mä sain sen jälkeen semmosen sokin (N 14).

— — että mä en oo mitenkään maailmassa yksin ja vaikka menen minne, niin aina löytyy joku paikallisjärjestö, jonka puheenjohtajaan mä voin ottaa yhteyttä. Että mä oisin todella voinu lähteä vaikka minne maailmassa ja mä oisin ollu varma, että toverit löytyy sieltä ja nostetaan maljaa (N 17).

Näissä maininnoissa korostuu poliittis-sosiaalisen *kodin* löytyminen. Meillä Tampereella ollaan realistisempia kuin Helsingissä, koska mahdollaan juttelemaan Tillikkaan. Tukalan tilanteen jälkeen sinne voi paeta, mutta ei niinkään ryypylle kuin omalle sosiaaliselle kotikentälle. Maailmalle voi lentää seikkailemaan, mutta turva ja iloinen vastaanotto maljoineen on taattu. Kun on seikkailtu mielenosoittajien ja poliisien kanssa, tulevat veteraanit sitten kapakassa ilmaisemaan tukensa (N 30). Ja silloinkin, kun kuvataan kriittisesti omaa osallistumista juomailtoihin, kuten edellä (N 24), ”kaljalsin ääressä röhkeminen” vaihtuu ”kotileikkiin” ja hillittyyn kotona juomiseen.

Miesten kertomuksissa taas painottuvat sekä instrumentaalinen poliittinen toiminta että itse juominen. Mutta tämä on mahdollista vain siksi, että miessosiaalisuus on jo olemassa. Miehet rakentavat yhteyksiä, neuvottelevat ja päättävät asioista ravintoloissa ja muissa juomistilanteissa:

Me kierrettiin sitten tietenkin kapakoissa illalla, niin esim. Tillikasta saatto saada yhtenä iltana 20 Tiedonantajan tilausta — — (M 9).

— — me keittiön punaisen pöydän ääressä joskus tehtiin suuria poliittisia henkilövalintoja kolmestaan. Pullo koskenkorvaa, ja mietittiin, kuka hoitaa ainekerhon, kuka hoitaa TYMR:n ryhmän ja kuka hoitaa tän laitosneuvostojen yhteiselimen. Nää oli kolme tonttia meillä ja kolme jatkää, niin siinä käytiin keskustelua, että kuka hoitaa minkäkin (M 5).

Se oli osittain kyllä vähän byrokraattinen elin, että ehkä ne asiat puhuttiin joissain kapakoissa paremmin — — (M 11).

Ja ehkä se kuitenkin oli semmonen asia, että siitä [äänten keskityksestä vaaleissa] oli pikkasen helpompi sitten puhua kaljapullon ääressä kuin luennon väliajalla (M 23).

Toisaalta humala, sosiaalisuus ja juhla olivat avoimemmin esillä muutamien miesten puheissa. Tällöin liikkeen huipun ja juhlan kokemuksen liittyy konkreettisiin juhliin:

Jossakin iltamissa, joissa oli erittäin älyllinen tai oli hirveen hyvä ohjelma ja kova meno päällä ja paljon väkeä. Ihmiset humaltu viinasta ja keskustelusta ja toistensa näkemisestä (M 5).

Tähän puhutavan eroon liittyy se, että muuttamat miehet (M 2, 5, 21) ryhtyvät pohtimaan myös juomisensa tai humaltumisensa määrää eri tilanteissa.

Holtittomuuden paluu

Kun siirrytään irtaantumisvaiheeseen, maininnat ymmärrettävästi vähenevät: kyseessä on lyhyempi ja aikaisempaa vähemmän innostava aika. Yllättävintä tämän kauden kertomuksille on miesten ja naisten äkillinen yksimielisyys toisten juomisesta puhuttaessa. Naisilla *kaikki* maininnat toisten juomisesta liittyvät juomisen ongelmiin. Äärimuotona esiintyy kaava juominen—vaikeudet—itsemurha. Miehillä mukaan mahtuu yksi neutraali maininta tuttujen tapamisesta ravintolassa, mutta yleiskuva on sama:

— — ja kun sit vielä tapahtuu tää maailman muutos niin millä tavalla sä ratkaset sen henkilökohtasen ongelman? Mitkä ovat mahdollisuudet? Sen aikasemman arvomaailman hyvinkin voimakas hylkääminen, siis sellainen — — jotta sä pystyt irtaantumaan — — kyynisyys, ajautuminen alkoholismiin, rappiolle, elämän löytäminen sitten siitä omasta pahasta puolesta — — (M 1).

Vallitsee suuri yksimielisyys siitä, että *jotkut* ihmiset joutuivat vaikeuksiin ja kriiseihin liikkeen laskukaudella. Näitä ihmisiä sääliteltiin, mutta samalla viitattiin heidän henkilökohtaisiinkin piirteisiinsä: ”Ehkä niihin liitty jotain muuta henkilökohtaista. Alkoholismia tai muuta, en tiedä” (M 29). Sen sijaan kukaan ei halunnut dramatisoida omia kriisejään. Molemmat omasta alkoholismistaan puhuneet miehet erottivat sen jyrkästi liikkeestä: avioerot ja perheongelmat johtuivat alkoholismista, eivät liikkeestä. Eron jyrkkyys kiinnostaa. Alkoholismin

ja perhekriisien kaltaisista ongelmista huolimatta opiskelijaliike edustaa silti kertomuksessa sitä todellista hyvää, jota tavalla tai toisella yhä kaiataan.

Miehet puhuvat irtaantumisvaiheenkin kohdalla enemmän kuin naiset omasta juomisestaan. Juomisen yhteydessä tavataan vielä vanhoja tuttuja. Sävy ei kuitenkaan ole enää riehakas: ystävyysuhteet ovat jo alkaneet karista (M 11) tai työssäolosta on poliittisen epäluotettavuuden takia tullut kaljoilla istumista (M 9). Nyt kuvataan myös ongelmaksi käyvää juomista:

Siitä tuli sellanen suhde jossa mä käytin kaiken energiani suurin piirtein fyrkan ansaitsemiseen, että saatiin dokattua vaan mahdollisimman paljon viiniä. Et se on ollut tällanen täydellinen poliittinen irtiotto, et vaikka siinä ois takana ollutkin näitä SOL-hiluja niin ne ei enää valjastunu mihinkään tällasiin vaunuihin mistä oli puhetta (M 2).

Mulla pääsi se ryppykierre aika pahaksi, että mähän kävin Järvenpäässäkin sosiaalisairaalassa oikein hoidossa (M 29).

Edellisessä tapauksessa ongelmallisen suhteen hoito irrottaa järjestöstä, jolloin irtaantuminen oli kertojan mukaan helppoakin. Toisessa tapauksessa ryppykierteestä seuraa uran vaihto, mutta kierteellä sinänsä ei ole kertomuksessa mitään tekemistä liikkeen tilanteen kanssa.

Naisten harvat maininnat omasta juomisestaan ovat uudella tavalla suoria. Ravintolassa olo venyy, tai siellä todella juodaankin:

— ja sitten semmoset pitkät kapakkakeskustelut Korpisen ja kumppaneitten kanssa. Se oli tavallaan, se korvas sitä politiikkaa. Päivät pitkät istuttiin kapakassa Korpisen kanssa. Ja hän luennoi aina. Se nyt kyllä oikeestaan oli — ei politiikan tekoo, mutta sen hengessä pysymistä (N 27).

— — yks ilta mä oon viettänyt entisten tovereitten seurassa silleen, että mä oon juonu itteni totaaliseen känniin. Mä en muista mitään, mulle on kerrottu jälkeenpäin. Ja itkeä porannu kuin hullu kännissä. Mä olin siis todella sammunu (N 20).

Nykyhetkestä puhuessaan miehet liittivät sosiaaliset ja poliittiset kontaktit usein ravintoloihin ja kaljalla istumiseen. Jännittävyys ja seikkailu vähenevät jo selvästi näistä kuvauksista: nuoruudenkertomuksia toistuvasti höystänyt nauru puuttuu yhä useammin. Ravintoloiden sosiaalisuuden tilalle alkaa hiipiä myös suhteiden katoaminen:

— — että kun Tillikkaan meni, niin saatto moikkailla joka pöytään, että terve, terve, ja valita, mihinkä menee istumaan tai kävi mielessä, että missä tulis parhaat jutut. Nyt on silleen, että kapakasta ei tietenkään löydä paljon ketään — Jos kaljalle lähtee, niin sitä melkein sopii jonkun kanssa, että lähtee. Tai joskus harvoin sitten lähtee (M 8).

Projektin kaipuu

Haastattelun lopussa pyydettiin, että aktivistit arvioivat eri tavoin opiskelijaliikkeen ja 1970-luvun paikkaa elämässään. Alkoholია käytettiin nytkin oman identiteetin piirtämiseen. Jos en olisi lähtenyt mukaan, saattaisin nyt olla alkoholiongelmainen toimittaja (N 4). Jos olisin vain normaalisti jatkanut opintojani, olisin sosiaalitarkkaajana alkoholipuolella (M 9). Oman tien moraalista vaativuutta voidaan myös kuvata juomisen *normaaliparadigmalla*:

— — monta kertaahan sitä ajattelee nykyisin tai sanookin, että voi kun sitä ei ymmärtäis yhtään mistään mitään, että sitä jois vaan olutta ja söis lenkkimakkaraa ja kattois televisiota, että sehän tekee ihmisen elämän tavallaan vaikeemmaks, jos tiedostaa joitakin asioita — (N 17).

Sama malli toistuu toisessakin naiskertomuksessa (N 16). Kriittinen suhde alkoholiin voi syntyä myös sitä kautta, että AA-kertomuksille ominaiseen tapaan kadutaan aikaisempaa juomista (M 29). Paria poikkeusta lukuun ottamatta alkoholia käytetäänkin negatiivisena esimerkkinä arvioinnissa. Kahdesti alkoholi liittyy kuitenkin sosiaalisen projektin kaipuuseen:

Kyllä mä niitä projekteja haen ja kaipaen sillai, että vois innostua johonkin asiaan ja ihmiset lähtis liikkeelle ja jonkun asian puolesta otettas vaikka olutta jossain. Tämösiä asioita mä kaipaen, ja että olis paikka, mihin vois mennä vapaalle puhumaan jostain asiasta, jostain politiikasta — — Mutta mä oon aika hämilläni, että palaako se koskaan se semmonen kollektiivinen hauskanpito, mitä oli seminaareilla tai mitä on ollu oluttuopinkin ääressä (N 27).

Yleensäkin kaipuun toistetuin kohde on juuri tämä sosiaalinen yhteisyys ja keskustelujen runsaus. Lämpimimmät muistot kiteytyvät tähän sukupolven keskinäisen solidaarisuuden kokemukseen. Miehinin kuvaus samasta kaipuusta on paljonpuhuva:

Joo — — kavereita kaipaa — — Kun yhteen aikaan oli paljon — — omaa sukupuolta olevia kavereita, niin tun-

tuu, että miesten kesken on hirveen vaikea keskustella ja puhua nykyään. Melkein aina hyvät keskustelukumppanit löytyy naisista. Mutta silloin se oli toisinpäin. Silloin tuntu, ettei järjestössä voi, että vakavista asioista puhuttiin kaljakapakassa miesten kesken, ja naiset oli sitten, tytöt oli toista tarkotusta varten. Jotenkin tuntu, ettei sieltä löydy vastusta (M 18).

Tämä on ainoa yhteys, jossa miesten halu keskustella nimenomaan miesten kanssa tulee avoimesti esiin. ”Vakavat asiat” ja jäljempänä ”syvämietteinen keskustelu” kuuluivat nimenomaan homososiaaliselle foorumille. Foorumin katoaminen liittyy paitsi liikkeen häviämiseen myös omaan etääntymiskriisiin jälkeiseen aikuistumiseen: ”Melkein aina hyvät keskustelukumppanit löytyvät naisista”. Vaikka olisi olemassa edellä kaivattu yhteinen projektikin, edellytykset miesten entisenkaltaiselle keskustelulle näytävät hävinneen.

Alkoholi ja opiskelijaliike: arviointia

Artikkelin ongelmana on ollut se, miten opiskelijaliikkeen aktivistit liittävät alkoholin omaan poliittiseen elämäkertansa. Tuloksia voi kritisoida siitä, että kertomuskohtainen rakenteen analyysi puuttuu. Näin voidaan väittää, että nyt esitetyt tulkinnat perustuvat lopulta vain irrallisiin katkelmiin. Onkin totta, että tutkimuksen edetessä nyt esitetyt tulkinnat saattavat muuttua. On valittu tietoisesti strategia, jossa edetään reunoilta — ikään kuin toissijaisen kysymyksen kautta — kohti elämäkertojen tulkintaa.

Alkoholi on osoittautunut oivalliseksi tieksi ja tulkintojen tarjoajaksi. Juominen on monella tapaa mukana poliittisen elämän kuvauksissa: vaikenemisena, nuoruusiän intona ja uhona, järjestöelämän rasisutusten ja juhlan hetkinä, laskukauden synkkyytenä tai irrottautumisen mukanaan tuoman yksinäisyyden kuvauksina. Kertomukset juomisesta ja opiskelijaliikkeestä liittyvät erottamattomasti yhteen.

Alkoholin rooli muuttui olennaisesti kertomuksen edetessä. Seikkailuparadigma väistyi asteittain sosiaalisuus- ja holtittomuus-paradigmojen tieltä. Nykyisyydestä puhuttaessa alkoholilla ei enää ollut sitä sädekehää, joka sillä miesten nuoruudenkertomuksissa vielä oli.

Miesten ja naisten strategiat käyttää alkoholia kertomuksissaan poikkesivat tuntuvasti toi-

sistaan: naiset eivät yhdistäneet politiikkaa ja juomista läheskään niin euforisesti kuin miehet. Naiset puhuvat mieluummin toisten juomisesta, miehet puolestaan sijoittavat useimmissa tapauksissa itsensä osaksi juomistilannetta. ”Naiset” ei toisaalta ollut mikään yhtenäinen ryhmä. Puolet naisista puhui alkoholista vain kriittisessä mielessä, metaforisesti ja toisten juomisena. Tämä ei tarkoittanut sitä, että he eivät esimerkiksi olisi tarjonneet juotavaa haastattelun päätteeksi. Toinen puoli puhui myös omasta juomisestaan osana sosiaalista yhteenkuuluvuutta tai kriisien purkautumista.

Naisilla ei esiintynyt lainkaan miesten nuoruudenkertomuksille tärkeää juomisen, seikkailun ja radikaalisuuden kolmiyhteyttä, seikkailuparadigmaa. Naisten haastatteluissa juominen ei ylimalkaan liittynyt radikaalisuuteen. Naiset saattoivat torjua juomisyhteisön turvattomuuteen viitaten, mutta toisaalta alkoholi esiintyi naisten puheissa myönteisimmillään juuri turvallisen, kodikkaan sosiaalisen miljöön osana.

Huomattava osa miehistä vaikenä kokonaan alkoholista. Karrikoiden miehet voisikin jakaa vaikenijoihin, kohtuukertoihin ja suurmainitsijoihin. Erityisesti puoluetoiminnassa vastuullisissa tehtävissä olevat haastateltavat välttivät puhetta alkoholista. Sen sijaan juuri ”suurpuhujilla” alkoholi liittyi miehiseen vapauteen, radikaalisuuteen ja sosiaaliin suhteisiin. Juomapuheissa katsottiin sekä yhteiskuntaa että järjestöjen johtoa — liian tosikkomaisia tyyppejä — naureskellen alakulmasta. Usein puhetapa poisti naiset seurasta ja korosti yhdessäolon miehisyttä. Ainuttakaan mainintaa päinvastaisesta tilanteesta, juomisesta ilman miehiä, ei noussut esiin.

Yleisenä tulkintasääntönä voi hyvin pitää sitä, että kukin kertoja pyrkii ilmaisemaan ainakin kaksi asiaa: mikä oli hänen omin ja läheisin asiansa sekä mihin hän ei ole kuulunut ja mistä hän ei ole pitänyt. Tässä mielessä alkoholi on tärkeä erottelija ja ilmentää oireellisesti opiskelijaliikkeen projektin maskuliinisuutta. Paljon puhutun yhtenäisyyden ja yhdenmukaisuuden keskellä miesten ja naisten juomakulttuurien ja juomisen merkitysten erot säilyivät. Juomaseura ja juomisen foorumit muodostivat järjestöjen epävirallisen sosiaalisen kypsyttely- ja kehittälyfoorumin, jolla dominoivat miehi-

nen juomakulttuuri ja osittainen naisten pois sulkeminen. Jos näin on, on oletettavissa, että 70-luvun opiskelijaliikkeen ja sen juomaseurojen katoaminen on yksinäistänyt ja myös epäpolitisoinut erityisesti miehiä.

Naisten tavassa arvostella tätä juomakulttuuria voi nähdä merkkejä suuremman yksilöllisyyden, uusien juomatapojen ja arkisemman elämänasenteen tarpeesta. Ironista kyllä, "tillikkavallankumouksellisia" nähdyt miehet saattoivat ironisoida sekä itseään että järjestön tilannetta vastaavin, mutta käänteisin keinoin:

— — me sitte siteerailtiin sitä luotetussa porukassa toisillemme ivaillaksemme itseämme ja toisiamme, että "suuret tehtävät odottavat meitä", lähetääkö kaljalle (M 5).

KIRJALLISUUS

Alasuutari, Pertti: Kvalitatiivinen analyysi kulttuurisen kielipölyn etsimisestä. *Sosiologia* 26 (1989): 4, 267—276

Apo, Satu: Kertomuksen sisällön analyysi. Teoksessa: Mäkelä, Klaus (toim.): Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki, Gaudeamus, 1990

Bruner, Jerome: "Life as narrative". *Social Research* 54 (Spring 1987): 1, 11—32

Hyvärinen, Matti: Alussa oli liike. Jyväskylä: Vastapaino, 1985

Hyvärinen, Matti: The problematic "auto" in political biography. Paper presented in ECPR Joint Sessions of Workshops, Workshop on "Political Biography", Bochum, 2—7 April, 1990. 1990a

Hyvärinen, Matti: Opiskelijaliike kertomuksena. *Poliitiikka* 32 (1990): 4. 1990b

Mäkelä, Klaus: Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. S. 42—61. Teoksessa: Mäkelä, Klaus (toim.): Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 1990

Rentola, Kimmo: Nuortaistolaisuuden synty I. Ratavarren ryhmä ja muut varhaiset nuorleninistit (1967). *Poliitiikka* 32 (1990): 4

Räntilä, Kimmo: Greimas ja olutmainoksen taika. *Alkoholipoliitiikka* 55 (1990): 2, 80—90

Silverman, David: Laadullisen tutkimuksen kuusi sääntöä — postromanttinen näkökulma. *Sosiologia* 25 (1988): 4, 257—268

Silvonen, Jussi: Opiskelijaliikkeen valtiosuhteesta. *Poliitiikka* 32 (1990): 4

Tarasti, Eero: A. J. Greimasin semiotiikka. *Sosiologia* 16 (1979): 2, 137—144

Tigerstedt, Christoffer: Omaelämäkertojen erillisteemojen analyysi. S. 99—113. Teoksessa: Mäkelä, Klaus (toim.): Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 1990.

English Summary

Matti Hyvärinen: "Tillikkavallankumoukselliset": Alkoholit opiskelijaliikkeen aktivistien poliittisissa elämätkerroissa (The "Tillikka revolutionaries": Alcohol in the political career of student movement activists)

This article seeks to outline the role played by alcohol in the political career of 36 people who had been active in the student movement of the 1960s and '70s. The interviewees were not asked about their alcohol consumption or that of others, only about their political career. The interviews were conducted using the narrative method. The interviewees, 12 women and 24 men, were from different levels in the movement's hierarchy. The starting point was Jerome Bruner's contention that autobiographical accounts are constructions and, as such, construct life onwards as well.

The ways in which men and women spoke about alcohol differed conspicuously from one another. Women tended to talk about other people's drinking habits, whereas men usually saw themselves as a part of the drinking situation. However, 'women' did not constitute one uniform group. Half of them mentioned drinking only in a critical sense, metaphorically and as something other people did. The other half also spoke about their own drinking as a component of social togetherness or the defusion of crises.

There was no sign in the women's accounts of the trinity of drinking, adventure and radicalism, the adventure paradigm, so prominent in the men's accounts. In fact there was no connection whatsoever between drinking and radicalism in the women's accounts. The women perceived alcohol in the most favourable light as part of a secure and contented social atmosphere.

A large proportion of the men refused to be drawn on the subject of alcohol. The men could be divided into those who refused to talk about alcohol, those who talked moderately and those who waxed strong on the subject. Men holding responsible positions in party politics tended to avoid talking about alcohol. The men who talked unrestrainedly about alcohol linked it with masculine liberation, radicalism and social relationships. Under the influence of alcohol, such men had ridiculed society and the leaders of organizations. Their language tended to repel women and stressed masculine camaraderie. Alcohol proved to be an important segregator, reflecting the predominantly male ramifications of the student movement. Drinking company and drinking forums became the informal social foundation of the organizations, dominated by male drinking habits and partial exclusion of women.